

LI(ppmann) RO(senthal) en het Waarborgfonds Rechtsherstel 1946-1958

Theo J.F. Schalke, naar idee van Hans Kreemer (ASNP, USA).
Met bijdragen van Hanspaul Hager, Mark Hendrickx en Fons Overwater.
Bron achtergrondinformatie : <http://www.oorlogsgetroffenen.nl/>

Naamsvarianten	:	Waarborgfonds, het Fonds
Naamsafkorting	:	WBF, W.B.F.
Oprichtingsdatum	:	Ingesteld bij wet van 15 januari 1948, Stbl. I 21.
Opheffingsdatum	:	1976

Aanleiding voor oprichting

Na de bevrijding van Nederland kon de effectenbeurs, die in september 1944 was gesloten, niet direct worden heropend. Op 30 april 1946 gaf de Afdeling Effectenregistratie van de Raad voor het Rechtsherstel een algemene vergunning af tot verhandeling van effecten welke aan bepaalde voorwaarden voldeden. Hierdoor werd het mogelijk de effectenhandel in alle ter beurse genoteerde fondsen te hervatten. Eén van de voorwaarden van de vergunning was dat bij de verkoop van een effect door de verkoper een zekere heffing aan het op te richten Waarborgfonds Rechtsherstel betaald diende te worden. Met deze inkomsten was het Waarborgfonds in staat gedupeerde oorspronkelijke effecteneigenaars een schadeloosstelling uit te betalen.

Liro-verordeningen

Tijdens de Tweede Wereldoorlog hebben de Duitse bezetters in Europa op systematische wijze geroofd. De roofzucht van de Duitsers kwam tot uiting in een groot aantal maatregelen, beschikkingen, bevelen en verordeningen (VO) met kracht van wet. Een aantal verordeningen was expliciet bedoeld voor joden en hadden betrekking op alle vormen van eigendom.

De belangrijkste verordeningen voor joden waren de zogenaamde Liro-verordeningen uit 1941 en 1942. De eerste Liro-Verordening (VO 148/41) werd op 8 augustus 1941 uitgevaardigd. De verordening bepaalde onder andere dat joden hun contante vermogen en effecten dienden over te maken naar een te openen rekening bij de Liro-bank in de Sarphatistraat te Amsterdam. De Liro-bank was op papier een bijkantoor van de gerenommeerde Joodse bank Lippmann, Rosenthal en Co. aan de Nieuwe Spiegelstraat te Amsterdam. De naam van deze achtenswaardige joodse bank werd overgenomen om vertrouwen te wekken, maar in feite stonden de twee banken los van elkaar. In de praktijk was de Liro-bank een 'roofbank' die dienst deed als bewaardepot en verkoopkantoor van geroofd joods eigendom.

De tweede Liro-Verordening (VO 58/42) werd op 21 mei 1942 uitgevaardigd en was een aanscherping van de eerdere

Lippmann, Rosenthal en Co. aan de Sarphatistraat te Amsterdam.

regelgeving. Had de eerste Liro-Verordening nog slechts een deel van het joodse particuliere vermogen gevorderd, nu dienden ‘vorderingen van elke soort’ te worden aangemeld. Deze vorderingen omvatten baar geld, bank- en girotegoeden, effecten, levensverzekeringsspolissen en vorderingen, sieraden, kunstvoorwerpen en overige kostbaarheden. Volgens berekeningen is tussen de 26 en 55 miljoen gulden aan baar geld, cheques, bank- en giroaldi bij de Liro-bank ingeleverd. En naar schatting is 300 à 400 miljoen gulden aan effecten geroofd. Ingeleverde effecten konden op de Amsterdamse effectenbeurs te gelde worden gemaakt. De Vereniging voor de Effectenhandel (VvdE) was eigenaar van de Amsterdamse effectenbeurs en had de Liro-bank toestemming verleend deze effecten via de beurs in omloop te brengen.

Het geld van de Liro Bank werd onder andere gebruikt voor de deportatie van Joden uit Nederland. De bank stelde 11 miljoen gulden beschikbaar voor uitbreiding en exploitatie van kamp Westerbork; 26 miljoen gaf de bank voor bouw en exploitatie van het concentratiekamp Vught.

Rechtsherstel

Direct na de Tweede Wereldoorlog is het beheer van de Liro-bank, Sarphatistraat overgenomen door een college van beheerders. Dit college bestond uit drie beheerders die eveneens waren benoemd tot vereffenaars. Om tot liquidatie van de roofovername te kunnen gaan en eigendommen aan rechthebbenden terug te kunnen geven, waren nieuwe wetsbesluiten noodzakelijk. Op grond van het Besluit bezettingsmaatregelen werd bepaald dat de Eerste en Tweede Liro-Verordening nooit van kracht waren geweest. Daarnaast was het noodzakelijk de Liro-bank aan te merken als vijandelijk rechtspersoon. De Liro-bank kreeg hierdoor de juridische status van een organisatie die door de Duitse bezetter was ingesteld en waar geroofd (vijandelijk) vermogen was beheerd. Op grond van het Besluit Vijandelijk Vermogen werd deze status aan de Liro-bank toegekend en was rechtsherstel mogelijk.

Ten tijde van de liquidatie is besloten de Liro-roofovername van naam te doen veranderen. De bank Lippman, Rosenthal & Co. aan de Nieuwe Spiegelstraat was na de bevrijding weer geopend. Om verwarring bij het publiek te voorkomen is in februari 1948 de naam Liro-bank, Sarphatistraat gewijzigd in Liquidatie van Verwaltung Sarphatistraat (LVVS).

Besluit herstel rechtsverkeer

Met het Besluit Herstel Rechtsverkeer werd het kader geschapen voor het rechtsherstel in het vermogensverkeer. Op basis van dit besluit konden degenen die hadden geroofd aansprakelijk worden gesteld. Deze aansprakelijkheid kon leiden tot aanspraken tot restitutie of schadevergoeding. Voor de uitvoering van Besluit E 100 werd bijzondere rechtspraak ingevoerd en een aparte instantie in het leven geroepen: de “*Raad voor het Rechtsherstel*”. Deze organisatie bestond uit meerdere afdelingen en de Afdeling Effectenregistratie legde zich toe op het effectenrechtsherstel.

Voor de uitvoering van het effectenrechtsherstel was expertise vereist. De overheid was hiervoor aangewezen op de VvdE die als enige organisatie deze kennis van zaken bezat. Gezien de rol die de VvdE tijdens de bezetting had gespeeld, was belangenverstrengeling echter niet uitgesloten. In de praktijk zou ook blijken dat de VvdE haar eigen belangen stevig zou behartigen. Hierdoor ontstonden heftige discussie: volgens de rechtbank waren stukken die door de Liro-bank waren verkocht ‘besmet’ omdat ze van de rechtmatige eigenaar waren geroofd. Als protest besloot de VvdE zelfs de notering van de koersen op de Amsterdamse Beurs te staken.

Overleg tussen de minister van Financiën, de VvdE en de Commissie tot Bescherming der Aanspraken van Gedeposeerde leide tot een compromisregeling, waardoor eind mei 1952 de beurshandel weer werd hersteld.

De partijen gingen akkoord met een vergoeding van negentig procent van de waarde van de geroofde effecten, op het moment dat de gedeposeerde akkoord ging met de regeling. Naast deze vergoeding werden nog de gederfde rente en de dividenden vanaf 31 december 1941 uitgekeerd. De regeling kostte 139 miljoen gulden, die door meerdere partijen bijeen werd gebracht. De VvdE bracht 3 miljoen gulden in. De bijdrage van de LVVS (opbrengst van de Liro-boedel) bedroeg 78 miljoen gulden. De overheid legde 26 miljoen gulden in. De overige som, 32 miljoen gulden, kwam van het Waarborgfonds Rechtsherstel. De inkomsten van deze organisatie kwamen voort uit heffingen op naoorlogse beurstransacties en hadden tot doel oorspronkelijke eigenaren schadeloos te kunnen stellen.

Verklaring aanmelding effect overeenkomstig K.B. E 100 art. 44 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer.
(specimen)

Ingevulde Verklaring aanmelding effect overeenkomstig het Besluit Herstel Rechtsverkeer.

Achterzijde Verklaring aanmelding effect overeenkomstig het Besluit Herstel Rechtsverkeer.

Waarborgfonds

De uitvoering van de compromisregeling werd toegekend aan het Waarborgfonds. Het Waarborgfonds deed betrokkenen per effect een aanbod, dat in de regel werd geaccepteerd. In 1953 werd een deel uitgekeerd en eind 1957 was het laatste gedeelte van de negentig procent uitbetaald.

Rotterdamsche Bank N.V.
ROTTERDAM - AMSTERDAM

Kantoor Dordrecht
Telefoon K 1850, No. 5341
R. B. No. 26150
Postcheque en Girodienst No. 2385

*Beantwoord
17/4 1948 C.W.*

Mijnheer,

Naar
delen wij U n
Nederlandsche
inhoud:

*Geprezen
dat ik Aus of
Sept en Dord
hem om deze
hoorke te regelt
door anders beest
stukken over te
leggen. des ik
geen genoegen
ons, indien mo
waar U de fon
In a*

*Ik op geantwoord
dat op and mal
been nog vermoedelyk
dividends kunnen
geencarveerd in die
f1.5 per and mal
terval van
my mal*

5

17 JAN. 1948

AFDELING EFFECTENREGISTRATIE VAN DEN RAAD VOOR HET RECHTSHERSTEL

Formulier ten behoeve van hen, die aanmelding doen van effecten krachtens art. 44 van het Besluit Herstel Rechtsverkeer (K.B. E 100 zoals dit is gewijzigd bij K.B. F 272).

Bestemd voor den aanmelder	Te gebruiken voor de aanmelding van Binnenlandsche niet-„gecodeerde” Effecten	Oc No 00812
De exemplaren 1, 2, 3 en 4 van dit formulier in te leveren bij het Centraal Bureau voor Effectenregistratie van de Vereniging voor den Effectenhandel (Bedrijfsgroep Effectenhandel), Singel 282-288, Amsterdam-C.		

De ondergeteekende verklaart, dat **den Heer G. van Waalwijk van Doorn** woonplaats **Dordrecht** adres **p/a Hallinoglaan 34** de hieronder vermelde effecten

Aantal stukken	Nom. bedrag per stuk	niet invullen
2	500.-	
6	100.-	
4	500.-	
2	100.-	

(Naamstempel inleveringskantoor).

RAAD VOOR HET RECHTSHERSTEL

AFDELING EFFECTENREGISTRATIE

Secretariaat:
KEIZERSGRACHT 143
Telefoon: { 42336
 42969

De Heer G. van Waalwijk van Doorn
Dordrecht
p/a Rotterdamsche Bank N.V.
Dordrecht.

C.N. 80981

AMSTERDAM-C. 25 Aug 1948

EIGENDOMS - ERKENNING.

De Afdeling Effectenregistratie van de Raad voor het Rechtsherstel deelt U onder verwijzing naar de artt. 53 en 60 van het Besluit herstel rechtsverkeer mede, dat zij U erkenning verleent in de eigendom van de door U met formulier

No. OA 526104/215084/94318

aangemelde effecten.

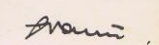
Op deze eigendomserkenning kan geen beroep worden gedaan, voorzover tengevolge van een onjuiste nummeropgave de op de stukken-verklaringen als bedoeld in art. 50 van het Besluit herstel rechtsverkeer vermelde stukken-nummers afwijken van de nummers voorkomende op de met bovengenoemd formulier aangemelde effecten.

Deze erkenning betreft de toestand op de peildatum voor de aanmelding, t.w. 14 April 1946.

Het inleveringskantoor, hetwelk bij de aanmelding zijn bemiddeling verleende, is verplicht de couponbladen der effecten, waarvan U blijkens deze mededeling als eigenaar wordt erkend, of - voorzover geen afzonderlijke couponbladen aanwezig zijn - de gehele effecten, uit te leveren aan U dan wel aan degeen, die daarop krachtens een aan het inleveringskantoor bekende rechtsverhouding, waarin hij tot U staat, aanspraak kan maken.

De in de voorgaande alinea omschreven verplichting van het inleveringskantoor bestaat uiteraard niet, wanneer de couponbladen resp. gehele effecten zich tengevolge van een handeling, welke met inachtneming van het Besluit herstel rechtsverkeer of de daarop gebaseerde uitvoeringsbepalingen heeft plaats gevonden, niet meer te Uwen name bij het inleveringskantoor bevinden.

 Adjunct Secretaris.
Mr. C. G. POLVLIET.

 Voorzitter.
Mr. G. NAUTA.

Druk: De Hofstad Den Haag.

Set aan documenten behorende bij het aandeel op de volgende pagina. Het proces was er een van geduld en lange adem. Er gingen soms jaren overheen voor daadwerkelijk de eigendomserkenning van de aangemelde aandelen door de betrokken banken werd afgehandeld.

Invoering Waarborgfonds zegels

Met de Compromis Regeling in 1952 werden ook de Waarborgfonds zegels ingevoerd. Oorspronkelijk was het tarief van de heffing op de beurstransactie vastgesteld op 0,25% van het transactiebedrag, maar per 1 oktober 1948 werd dat gereduceerd tot 0,01%: 1 cent per 10 gulden, met een minimum van 10 cent. Ze konden door de banken worden aangeschaft op het Postkantoor. Met ingang van 01-01-1959 werden de waarborgfonds zegels buiten gebruik gesteld.

Voor de Waarborgfondszegels is het ontwerp van de Beursbelastingzegels van Andre van der Vossen gebruikt. En ook deze zijn gedrukt door Joh Enschede & Zonen Haarlem, alleen dit keer met een blauwe ondergrond.

Hierdoor bestaat de Waarborgfonds zegels ook uit 2 gelijke helften met een zwarte roulette-perforatie in het midden. Voorstellingen met links een staande Hermes figuur en rechts het landswapen met daaronder en daarboven spreuk en blok met doorlopende tekst "BEURSBELASTING". Bovenaan de zegel is "BEURSBELASTING" te zien als zegel compleet is. En onderaan "KONINKRIJK DER NEDERLANDEN". De waarde is in zwart gedrukt: bovenaan in letters en onderaan in cijfers. Net als bij de Beursbelasting zegels in zwart "de" en "19" voor het invullen van de datum van gebruik. Verder is in zwart "WBF" op de linkerhelft en "WAARBORGFONDS" op de rechterhelft gedrukt. De afmetingen van de Waarborgfonds zegel is 62 x 32 mm, het gedrukte beeldkader is 57 x 28 ½ mm. Hierbij is het kleinere linker deel van de zegel (de talon) 27x32mm (beeldkader 25x28mm) en het rechter deel 35x32 mm (beeldkader 32,5x28mm)

№47913

Gebroeders Boissevain.

AMSTERDAM W., 10 MEI 1955
TESSELSCHADESTRAAT 10-12

M. J. J. Staller, Amsterdam

Verkocht			
100.000 cert. idem	4 1/2	22.00	
provisie		0.47	21.53
provisie		0.62	40.88
			62.41
Beurszegel f. 10			20
Waarsborgfondszegel f. 10			21
			62.21

ALLE ONZE TRANSACTIËN GESCHIEDEN VOLGENS DE REGLEMENTEN VAN DE VEREENIGING VOOR DEN EFFECTENHANDEL

Verkoopnota met beursbelasting 10 cent en waarborgfonds 10 cent (10 mei 1955)

G. MESDAG
GRONINGEN
Effecten - Bankzaken
Veiligheidskelder
Telefoon No. 26681 en 26682

№ 2139

NOTA voor Kinderen van Wijlen
den WelEdelen Heer U.le Clercq

C H I L I .

Heden voor U verkocht:
vergunning BZ-4702043

GRONINGEN, 1 Maart 1954.
Haddingestraat 16

2 f 1000.- 3% Nederland 1937 rente 2 md	à 94 7/8%	f 1897.50
2 f 100.- 3-3 1/2% Nederland 1947 rente 16 dg	à 98%	10.-
1 f 1000.- 3 1/2% Rotterdam 1937 1-3 rente 5 md	à 100 1/2%	196.-
1 f 1000.- 3-3 1/2% Amsterdam 1947 rente 3 md	à 99 1/2%	-27
		1005.-
		14.58
		995.-
		7.50
Waarborgf. Zegel f	4.25	
Provisie	26.20	f 4125.85
Onk. en ass.	-91	
Zegel	5.-	36.36
		<u>4089.49</u>

Vier Gulden
Vijf en Twintig Cent
WAARBORG-
FONDS
de 1/3 1954.
4.25 GLD.

Vijf Gulden
de 1/3 1954.
5.- GLD.

Verkoopnota voor f 4.125,85 aandelen met beursbelasting 5 gulden en waarborgfonds 4,25 gulden - rechterdelen (1 maart 1954)

N.V. 's-GRAV. KANTOOR
MULIÉ & Co.

No. 27

NOTA voor *St. J. Ynderunie*

Voor U VERKOCHT:

A'damse Beurs
f 5000.- Streef Cur. Handel
St. J. 224

Beo	11.200 - ✓
	11.200 - ✓
Provisie	11.50 ✓
Zegel	69.00 ✓
	13.50 ✓
	<u>94.00 ✓</u>
	f 11105.12 ✓

Beo gelrecht is verschuldigd

Provisie f 11.50 ✓

Zegel 69.00 ✓

13.50 ✓

11.200 - ✓

11.200 - ✓

94.00 ✓

11105.12 ✓

's-Gravenhage, 8 Nov. 1955

Vier Gulden
Vijf en Twintig Cent
WB F
de 8/11 1955
10.- GLD.

Vier Gulden
Vijf en Twintig Cent
WB F
de 8/11 1955
1.50 GLD.

Verkoopnota voor f 11.200 gulden aandelen met beursbelasting 2x 5 gulden en 3,50 gulden en waarborgfonds 10 gulden en 1,50 gulden - linkerdelen (8 november 1955)

Er zijn 2 typen opdrukken bij de Waarborgfondszegels die zich onderscheiden in de afstand van de (eerste) regel van de waarde in tekst en het woord "WAARBORG-". De afstanden zijn respectievelijk 2,75 mm en 4 mm en geldt voor zowel de tekst in centen als de tekst in guldens.

Er zijn vier verschillende tandingen bekend: A $12 \frac{1}{4} \times 12 \frac{3}{8}$; B $12 \times 12 \frac{1}{2}$; C $12 \frac{1}{2} \times 12 \frac{1}{2}$; D $13 \frac{1}{4} \times 12 \frac{1}{2}$
Het is niet bekend of bij deze zegels de zelfde drie verschillende roulette tandingen voorkomen zoals bij de Beursbelasting zegels: 14, 16 of 22 streepjes per zegel.

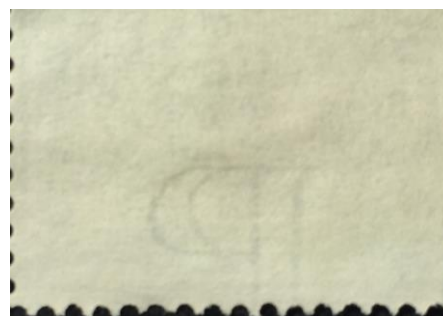

		LAAG		HOOG				LAAG		HOOG	
		links	rechts	links	rechts			links	rechts	links	rechts
1	10 cent	C	ACD		BC	19	f 2,75	CD	CD		
2	20 cent	C	ACD		ABC	20	f 3,-	CD	CD	C	BC
3	25 cent	C	C	C	CD	21	f 3,25	C	CD		
4	30 cent	C		C	ABC	22	f 3,50	C	CD	C	C
5	40 cent	C	CD	C	ABCD	23	f 3,75	C	C		CD
6	50 cent	C	C	BC	ABCD	24	f 4,-	C	CD	C	CD
7	60 cent	C	C	C	BCD	25	f 4,25	C	CD	B	
8	70 cent	C	C	C	BCD	26	f 4,50	C	CD	C	
9	75 cent	C	D		CD	27	f 4,75	C	C		D
10	80 cent		C	C	BCD	28	f 5,-	C	CD	C	ACD
11	90 cent	C	C	C	BC	29	f 6,-	C	CD		
12	f 1,-	C	AC	C	ABCD	30	f 10,-	C	CA	CD	CD
13	f 1,25	C	CD			31	f 25,-		C		CD
14	f 1,50	C	C	C	CD	32	f 40,-		D	C	D
15	f 1,75	C	CD		A	33	f 50,-			B	CD
16	f 2,-	C	AC	C	ACD	34	f 60,-		D		
17	f 2,25	C	C		D	35	f 100,-				D
18	f 2,50	CD	CD		C	36	f 500,-				D

Er zijn zegels gevonden gedrukt glanzend papier. Het is mogelijk dat er ook zegels op luminicerend papier zijn gedrukt maar daar is niet verder op onderzocht. Het verschil was niet duidelijk genoeg, ook omdat het papier van de nota's waar de zegels op zitten ook invloed kan hebben op de zegels.

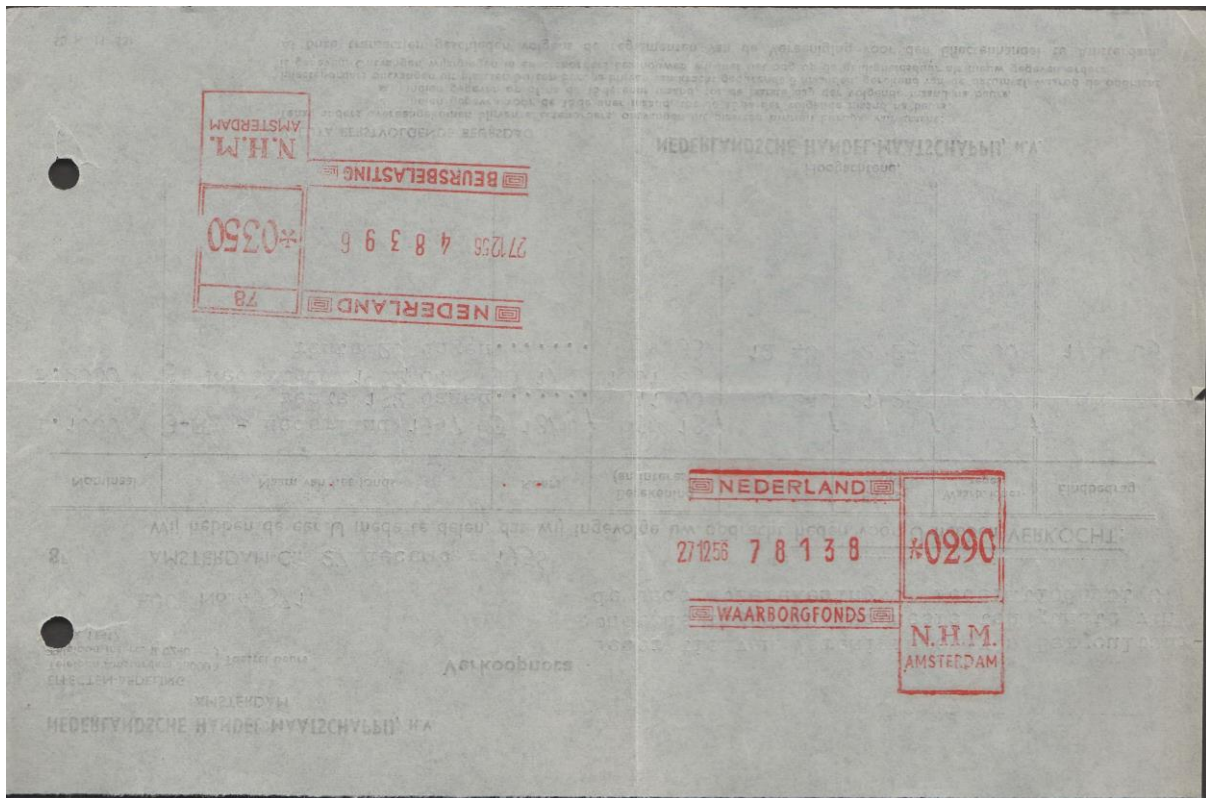
Elk volledig vel bevat 60 complete zegels, vijftien rijen van 4 dubbele zegels elk. Met een nummering van boven naar beneden van 1 tot 15 op de linker velrand. Er staan geen plaatnummers op, maar wel bevat elk vel een perforatie teken in een van de hoeken van de velrand. Op elk vel zit op de bovenvelrand een zwarte lijn voor de overdruk en een lijn van de kleur van de zegels. Voor de Waarborgfonds zegels is die dus blauw.

Elk vel bevat een watermerk "R P", altijd verticaal, in de linker of de rechtervelrand. De exacte positie verschilt nogal, waardoor het watermerk in de zegels te zien is. Maar dus alleen in de zegels direct grenzen aan de linker- of de rechtervelrand.

Watermerk "R P" in de zegel in plaats van de velrand.

Net als bij de Beursbelasting zijn ook van het Waarborgfonds machine roodstempels bekend:

Beursbelasting machine roodstempel f 3,50 en Waarborgfonds machine roodstempel f 2,90 van de Nederlandsche Handel-Maatschappij te Amsterdam (27 december 1956)

Bronnen

- Oscar van der Vliet, *Catalogus Waarborgfonds*, 't Cleyn Segel, nummer 39 (Februari 2006)
- Oscar van der Vliet, *Catalogus Waarborgfonds (update)*, 't Cleyn Segel, nummer 43 (Februari 2007)
- Fernand H. Mollenkranner, "The 1954 Fiscal Issue", THE JOURNAL PHILATELY OF THE AMERICAN SOCIETY FOR NETHERLANDS, Volume 8, Number 2 (Augustus 1983) – Beursbelasting zegels
- De digitale 'Onderzoeksgids Oorlogsgetroffenen WO2. Terugkeer, opvang, nasleep'.

<http://www.oorlogsgetroffenen.nl/>

Het resultaat van een samenwerkingsverband tussen het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis (Huygens ING) en het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD). Het project maakte deel uit van het programma 'Erfgoed van de oorlog' van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Dit programma had tot doel de nalatenschap van de Tweede Wereldoorlog voor de toekomst te behouden en te ontsluiten.

- Wikipedia - Lippmann, Rosenthal & Co. (Sarphatistraat)
[https://nl.wikipedia.org/wiki/Lippmann,_Rosenthal_%26_Co._\(Sarphatistraat\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Lippmann,_Rosenthal_%26_Co._(Sarphatistraat))
- Max Arian, De Groene Amsterdammer - De liroroofbank (10 december 1997)
<http://www.groene.nl/artikel/de-lirorooftbank>
- Tweede Kamer der Staten Generaal, Zitting 1974-1975
13 184 Opheffing Waarborgfonds Rechtherstel
Memorie van toelichting Nr.3, De Staatssecretaris van Financiën, A. de Goede
http://ressourcessgd.kb.nl/SGD/19741975/PDF/SGD_19741975_0003918.pdf

Literatuur

- Aalders, G., *Berooid. De beroofde joden en het Nederlandse restitutiebeleid sinds 1945* (Amsterdam 2001).
- Aalders, G., *Roof. De ontvreemding van joods bezit tijdens de Tweede Wereldoorlog* (Den Haag 1999).
- Barendregt, J., *Oorlogseffecten. Roof en rechtsherstel van joods effectenbezit* (Amsterdam 2004).

- Bockxmeer, J.M.L. van en P.C.A. Lamboo, H.A.J. van Schie, *Onderzoeksgids Archieven Joodse oorlogsgetroffenen. Overzicht van archieven met gegevens over roof, recuperatie, rechtsherstel en schadevergoeding van vermogens van Joden in Nederland in de periode 1940-1987* (Den Haag 1998).
- *Eindrapport van de Begeleidingscommissie onderzoek financiële tegoeden WO-II in Nederland* (Commissie-Scholten) (Leiden 1999).
- *Eindrapport van de Contactgroep Tegoeden WO II* (Commissie-Van Kemenade) (Amsterdam 2000).
- Jong, L. de, *Het Koninkrijk der Nederlanden in de tweede wereldoorlog Deel X en XII* (Den Haag 1980-1988).
- Kersten, J.W., *Theorie en praktijk van het naoorlogse rechtsherstel en beheer* (Den Haag 1999).
- Tammes, H.H., *Rechtsherstel en praktijk inzake effecten* (Amsterdam 1949).
- Veraart, W., *Ontrechting en rechtsherstel in Nederland en Frankrijk in de jaren van bezetting en wederopbouw* (Rotterdam 2005).
- Vries, Joh. de, *Een eeuw vol effecten. Historische schets van de Vereniging voor de Effectenhandel en de Amsterdamse Effectenbeurs 1876-1976* (Amsterdam 1976).
- Wentholt, W., *Het aanbod van L.V.V.S. en de Beurs* (Amsterdam 1950).